

<https://doi.org/10.52505/filomod.2023.17.11>

CZU: 811.135.1'373.612.2

„CREATIVITATEA” TERMINOLOGICĂ: TERMENII ACADEMICI

Eugenia MINCU

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3774-2599>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

Dorina MACOVEI

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5345-5725>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

Natalia ROTARI

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3882-2248>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

Rezumat. „Creativitatea” terminologică în procesul de „dreapta potrivire a numelui” se axează, în special, pe metaforizare ca fenomen cognitiv, care implică mecanisme gnoseologice universale la nivel conceptual. Modelarea metaforică presupune: a) nivelul lingvistic (cuvântul și sensul cuvântului; interacțiunea lexicală); b) nivelul extralingvistic (conceptualizarea și organizarea conceptelor); c) nivelul reprezentărilor. Articolul de față propune termeni academici, care reflectă cunoașterea, înțelegerea și precizarea „lucrurilor” academice. Termenii selectați sunt, de regulă, împrumuturi din limbile moderne, formați în baza unităților savante greco-latine și dețin un statut translingvistic. Acești termeni sunt supuși procesului de demetaforizare – un fenomen lingvistico-cognitiv, prin care metaforele sunt dezambiguizate, adică sunt explorate, pentru a se înțelege sensurile lor literale sau pentru a identifica implicațiile și semnificațiile lor într-un context specific.

Cuvinte-cheie: termeni-metaforă, împrumuturi lexicale, limbi savante.

Terminological "creativity": academic terms

Abstract. Terminological "creativity" focuses, in particular, on metaphorization as a cognitive phenomenon, which involves universal epistemological mechanisms at the

conceptual level. Metaphorical pattern-making involves: a) the linguistic level (the word and the meaning of the word; lexical interaction); b) extralinguistic level (conceptualization and organization of concepts); c) the level of representations. This article proposes academic terms that reflect knowing, understanding and the specification of academic concepts. The selected terms are, as a rule, borrowings from modern languages, formed on the basis of Greek and Latin elements and have a translinguistic status. These terms are subject to the process of demetaphorization. The process of demetaphorization is a cognitive-linguistic phenomenon, whereby metaphors are disambiguated, that is, they are explored in order to understand their literal meanings or to identify their implications and meanings in a specific context.

Keywords: metaphorical terms, lexical borrowings, scientific languages.

Introducere. Cuvântul *metaforă* s-a format de la grecescul *metapherein* „a transfera, a schimba”, adică „a folosi un cuvânt cu un sens ciudat”), acesta, la rândul său, creat prin conjunctura cuvintelor savante *meta* „de sus, prin, peste, printre” și *pherein* „a trece, a purta, a duce” (de la *pher* „a purta”). Latinizat, cuvântul *metaphora*, *ae, f* are sens de „transfer, sens figurat”. Literalmente, termenul metaforă se traduce „a purta peste, a duce dincolo”.

În accepția lui Dimitrie Cantemir, *termenul* este „chipul a fietecui lucru, pe carile mintea plăzmuindu-l, ca cum ieste îl înformuiește”, adică „ideea” și care conține „*cfiditas* (lat.) – [...] singură ființa lucrului, ceia ce ieste” (Cantemir, 1991, p. 11).

Cuvântul *termen* provine din latinescul *terminus* „piatră de hotar” (*termīnos movēre*), „graniță” (*termini possessionum*) etc. (Dvoretzkiy, 1976, p. 1006). Ulterior, este utilizat cu sens de „limită”, preluat din aforismul *illius artes termini* (Cicero) – „limitele acestei arte”. În latina medievală, *terminus*, *i, m* este atestat cu sens de „stabilire”, „fixare”, „determinare”, „marcare”, „notare”. Dauzat indică o prezență a acestuia începând cu sec. al XIV-lea, menționând că, în 1812, Mozin, în lexemul *terminologie*, delimita *termin(o)*- din latinescul *terminus* „cuvânt” + grecescul *logos* „tratat” (Dauzat, 1938, p. 705).

Termenii-metaforă sunt cuvinte sau expresii folosite pentru a denumi obiecte sau concepte într-un mod figurat sau simbolic, în afara sensului lor literal, într-un anumit context (specializat) sau într-o anumită situație de comunicare (specializată) (Lakoff, Johnson, 2003, p. 112-113).

Înșușirea conștientă a termenilor-metaforă, în scopul dezvoltării competențelor de utilizare și de înțelegere a sensului termenilor-metaforă într-un context comunicativ specializat, cu ulterioare deschideri curriculare: identificarea și recunoașterea termenilor-metaforă în texte sau în discursuri, explicarea sensului lor metaforic, analiza efectelor acestora în comunicare, exersarea prin exerciții practice de aplicare a termenilor-metaforă etc. (Bechtel, 2017, p. 168-189) sunt subiecte actuale.

Metafora ca modalitate de formare a unei terminologii științifice este revelatoarea limbajului specializat *in statu nascendi* (Toma, 1986, p. 116-128).

Împrumuturile lexicale savante sau împrumuturile formate în baza „compozantelor” lexicale savante, prezente în terminologiile cultivate ale limbilor moderne cu statut de metafore inițiale «*effacées*», totalmente neutralizate, în care sugestia metaforică, preluată din limba de origine (greacă sau latină) este estompată, sunt supuse fenomenului de demetaforizare.

Demetaforizarea implică tranziția de la sensurile figurate ale metaforelor la sensurile literale sau denotate ale termenilor sau ale expresiilor respective.

Termenii-metaforă academici. În continuare, propunem o listă de termeni academici, frecvent utilizați în spațiul academic. De asemenea, sunt prezente repere etimologice, evoluții semantice ale cuvintelor, în unele cazuri, este atestată paternitatea acestora; sunt arătate sensurile actuale ale termenilor în limba română și domeniile de activitate, în care sunt solicitați.

Academie. Termenul *academie* vine din greaca veche *Akademia*, după numele eroului mitologic *Academos* din Attica. În mitologia antică, *Akademos* i-a ajutat pe Castor și pe Pollux s-o elibereze pe Elena răpită de Tezeu. Ulterior, termenul a fost utilizat cu scopul de a desemna școala filosofică întemeiată de Platon la Atena, în grădina lui *Academos*. Lexemul a fost preluat și în limba latină (< lat. *academia*, *ae, f*) și se referea la școala filosofică, fondată de Platon în 387 *ante Chr.*, situată în grădina cu același nume (livadă de măslini), lângă orașul Atena.

Actualmente, *academie* este un lexem prin care se subînțelege o societate de învățați, de literați, de artiști etc. creată pentru dezvoltarea științelor și a artelor. Totodată, cuvântul *academie* desemnează o înaltă instituție culturală, axată pe cercetare, care reunește pe cei mai de seamă savanți și artiști dintr-o țară.

Actualmente, termenul mai este utilizat pentru a delimita instituțiile de învățământ superior obișnuite de cele specializate: *Academia Economică*, *Academia Militară*, *Academia de Muzică*, *Teatru și Arte plastice* etc.

Simpozion este un termen împrumutat din limba germană *symposion*, din latinescul *symposium*, *i, n* „ospăț, petrecere”, care vine din grecescul *symposion* (< gr. *syn* „împreună cu”, „cu” + < gr. *posis* „băătură”).

Astfel, *simpozionul*, în această accepție, este o adunare a bărbaților la care se consumă băătură și se discută diverse subiecte – filosofie, politică sau cultură. De aici sunt și sensurile: „banchet”, „petrecere cu băătură”, „adunare convivială a celor educați” (*sympotes* „însoțitor de băătură”, din formă asimilată *desyn* „împreună” + *posis* „băătură”). În perioada elenistică, *simpozionul* este o formă de divertisment popular, care presupune consumul de băuturi alcoolice, muzică, dans etc. În cultura romană, *simpozionul* este denumit *convivium* „cină la care sunt discutate diverse subiecte”.

În anul 1784 *post Chr.*, *simpozionul* are sensul „întâlnire pe un anumit subiect”, în care discuția intelectuală se amestecă cu vinul (cu referire la Dialogurile lui Platon). Conducătorul acestor întâlniri este *symposiarch*.

Actualmente, termenul *simpozion* desemnează „o discuție organizată, pe baza unor scurte expuneri asupra unei teme literare, filosofice, științifice etc., de actualitate, purtate de câțiva vorbitori în fața și cu participarea publicului” – științe naturale, științe sociale, științe exacte, literatură, artă, medicină etc.

Colocviu. Termenul provine din latinescul *colloquium*, *i, n* „dialog, discuție, conversație, tratative”, din forma asimilată *com/con* „împreună” + *loquium* „vorbind”, din *loquitor, ari* „a vorbi”. La mijlocul secolului al XV-lea *post Chr.*, cuvântul este echivalat cu „discurs”. Semnificația de „conversație” este atestată în limba engleză începând cu anul 1580.

Actualmente, *colocviu* este definit drept „convorbire, discuție (pe o temă dată)”. Termenul este cunoscut în limbajul academic cu sensul de „formă de control/verificare a cunoștințelor dobândite de studenți, care constă în discuții, lucrări de laborator, lucrări practice”. Un echivalent pentru conceptul în discuție este „simpozion”.

Conferință. Termenul este un împrumut din limba franceză *conférence* „act de consultare”, moștenit din latină medievală *conferentia*, *ae, f* din participiul verbului *conferre* „a reuni; a delibera, a discuta” (< lat. *com/con* „împreună” + < lat. *ferre* „a purta, a duce”). Sensul „întâlnire oficială pentru consultare, discuție, instruire, schimb de opinii etc.” este atestat începând cu anul 1580 *post Chr.*

Actualmente, *conferința* este: „o expunere făcută în public asupra unei teme din domeniul științei, artei, politicii etc., cu intenția de a informa, de a instrui, de a omagia”, „o reuniune a reprezentanților unor state, ale unor organizații politice, științifice etc., cu scopul de a dezbate și de a hotărî asupra unor probleme curente și de perspectivă ale activității lor”.

Bacalaureat. Cuvântul *bacalaureat* a fost atestat pentru prima dată în 1801, în documentele scrise, în care, printr-un decret semnat de către Napoleon Bonaparte, se introduce (= „ia naștere”) examenul de *bacalaureat*, care a pus bazele învățământului modern în Franța.

De facto, la baza lexemului *bacalaureat* este latinescul *baccalaureatus*, *i, m* „student cu diplomă de gradul I”, o modificare a latinescului *baccalarius*, *i, m* „unul care a obținut cel mai de jos grad într-o universitate, un student avansat care predă sub supravegherea masterului, dar care nu are licență personală”. Se presupune totuși că rădăcina cuvântului este *Baca/bacca*, *ae, f* „pomușoare”, „măslină”, „mărgăritare”, *bacalia/baccalia*, *ae, f* denumind un arbore cu multe fructe „laurul/dafinul roditor”, iar adjectivul *bacalis/baccalis*, *e* – „care aduce roade, aducător de roade, roditor”.

O altă etimologie arată drept reper al cuvântului expresia *bacca lauri* „fruct de laur/dafin”, laurii fiind acordați pentru succesul academic. Totuși, se atestă și

cuvântul latinesc *bachelariatus, i, m*, care derivă de la *bachelarius, i, m* „tânăr funcționar, persoană cu o diplomă universitară de gradul I”. Din cauza controverselor etimologice atestate, originea cuvântului *bacalaureat* este incertă; probabil, ne confruntăm cu o etimologie alte rată sau e vorba de un joc de cuvinte.

În limba română, termenul *bacalaureat* are sensurile: „examen general susținut după absolvirea cursurilor liceale, a cărui promovare dă dreptul la înscrierea într-o instituție de învățământ superior”, „titlu obținut în urma acestui examen”, „persoană care a promovat examenul de bacalaureat” – pedagogie, vocabular general.

Licență. Termenul, un împrumut din limba franceză *licence*, își are originea în latinescul *licentia, ae, f* „libertate, permisiune”. Pe lângă aceste semnificații, cuvântul mai are sensurile: „putere”, „stăpânire”, „voință proprie”, „insolență, aroganță, furie” și provine din adjectivul *licens, entis, f* „liber, permis, voluntar” (din rădăcina *leik* „a oferi, a negocia, a face o ofertă”). Semnificația „permisiune formală, în formă scrisă, din partea unor autorități” este atestată pentru prima dată la începutul secolului al XV-lea.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, *licența* este „o autorizație, permisiune oficială, permis, privilegiu”, termen folosit în cadrul universităților pentru a desemna dreptul acordat unui student de a preda în public după absolvirea studiilor.

Actualmente, termenul *licență* desemnează: „titlu obținut la trecerea examenului de absolvire a învățământului superior; examen dat pentru obținerea acestui titlu” – învățământ, educație; „autorizație eliberată de administrație prin care se permite practicarea unei anumite activități” – vocabular general; „contract de transmitere a drepturilor aferente unui brevet de invenție prin care titularul unei mărci autorizează o terță persoană să o folosească” – servicii publice; cu sens figurat, „atitudine, ținută care depășește limitele buneicuvinițe; lipsă de respect pentru formele obișnuite” – vocabular general.

Aula este un cuvânt moștenit în limba română din latina veche *aula, ae, f*, atestat cu mai multe sensuri „curte, tabără, hol, palat, celulă, oală”. *Aula*, în sintagma *in aulam reducere oves*, are sensul „curte”, iar în *lectus genialis in aula est* – „hol”. Un alt sens se referă la lumea interlopă *immanis janitor aulae* = sunt teribilul paznic al lumii interlope, iar *auctoritas aulae* avea sensul „putere domnească”. Sursele lexicografice sugerează că *aula* ar veni de la echivalentul său grecesc *chors*, cu sensul de „curte, hol”).

În Antichitate, *aula* era „o curte în fața locuințelor importante, în jurul căreia se grupau dependințele”, iar în Evul Mediu termenul avea sensul de „curte împărătească”.

Actualmente, *aulă* este o „sală mare într-o clădire publică, destinată festivităților, conferințelor etc.”

Seminar. Termenul este un lexem de proveniență latină (forma inițială *seminarium, i, n* „pepinieră de plante, parcelă de semințe”). La mijlocul secolului al

XV-lea *post Chr.*, termenul avea sensul „parcelă în care plantele sunt crescute din semințe”; ulterior, sensul figurat al cuvântului a devenit „loc de reproducere”, cu accent etimologic pe substantivul *seminarius*, *i, m* „din sau care se referă la semințe”. În anul 1580 *post Chr.*, termenul era utilizat metaforic cu sensul „loc de origine și dezvoltare timpurie”. În perioada medievală, *seminar* era „școala de formare a preoților”. Tot în acea perioadă istorică, cuvântul urma să fie folosit și la desemnarea instituțiilor de învățământ (în special academiile pentru domnișoare).

Actualmente, *seminar* este „formă de activitate didactică în cadrul învățământului superior prin care studenții fixează și adâncesc cunoștințele predate la curs sau execută lucrări practice sub conducerea unui profesor”, dar și „cerc de studii organizat pe lângă o organizație de partid, o organizație de masă sau o instituție, pentru pregătirea membrilor săi”.

Totodată, se atestă termenii-sintagmă: *seminar pedagogic* „stagiul practic obligatoriu pentru absolvenții unei facultăți care își alegeau cariera didactică” și *seminar teologic* „școală de grad mediu pentru pregătirea preoților”.

Examen. Cuvântul este preluat din limba franceză, moștenit din limba latină (*examen, inis, n* „învățătură, mulțime, cântărire, cercetare, testare”. În anul 1300 *post Chr.*, lexemul este atestat cu sensul „a pune (cuiva) întrebări prin care sunt evaluate cunoștințele, competențele sau aptitudinile”, iar în anul 1400 *post Chr.*, este utilizat în vocabularul uzual, pentru a desemna actul de „inspectare sau cercetare cu atenție a unui fapt/eveniment cu scopul de a forma o opinie sau o judecată corectă”. În franceza veche, *examiner* avea sensul de „a interoga, a întreba, a tortura” cu rădăcina în limba latină *examinare* „a testa sau a încerca, a cântări” din *examen* „un mijloc de cântărire sau de testare”; probabil, de la verbul *exigeo, exigere* „a cere, a impune” (literalmente „a alunga sau a forța afară”, „a termina, a măsura”, din *ex* „afară” + *agere* „a pune în mișcare, a conduce, a face, a efectua”). Sensul juridic de „întrebare sau de audiere (martor în instanță)” este atestat la începutul anului 1500 *post Chr.*

Actualmente, *examen* desemnează „mijloc de verificare și de apreciere a cunoștințelor dobândite de elevi, de studenți, de candidați pentru ocuparea unui loc, a unui post etc.; probă, încercare prin care se verifică trăinicia, temeinicia unui lucru, a unei situații etc.; cercetare amănunțită a unui lucru sau a unei ființe, în vederea ajungerii la o justă cunoaștere a lor.” Lexemul a favorizat apariția sintagmei *examen de diplomă* „examen susținut în fața unei comisii speciale, după absolvirea unei instituții de învățământ superior, în vederea obținerii diplomei” – terminologia pedagogică; și *examen medical* „cercetare de către medic a unui bolnav pentru a pune diagnosticul și pentru a stabili tratamentul” – limbaj medical.

Vademecum este un termen provenit din limba latină, format prin joncțiunea expresiei *vade mecum* „vino cu mine”, alcătuit din verbul *vado, ere* „a merge, a urma” și *mecum* „cu mine”.

Inițial, expresia *vade mecum* era utilizată drept invitație adresată cuiva de a-l însoți pe vorbitor într-o călătorie. În anul 1620 *post Chr.*, *vademecum* însemna „un manual de buzunar” care, după dimensiune, încăpea în buzunarul unei haine, adică, mic ghid portabil, un însoțitor practic sau un manual de referință, pe care o persoană îl purta cu ea pentru a-i oferi ajutor în diverse situații.

Actualmente, *vademecum* este „o carte, o lucrare (manual, repertoriu, dicționar etc.) care servește drept ghid turistic” – turism; „cuprinde noțiunile de bază pentru orientarea într-un anumit domeniu de cunoștințe (și care se poartă cu sine pentru a fi consultată în orice moment)” – științe naturale, științe sociale; „un obiect util, purtat în mod constant asupra propriei persoane” – vocabular general.

Acoladă vine din limba franceză, prin conversiune, de la verbul *accoler*, ceea ce, în traducere, înseamnă „a îmbrățișa după gât”. La baza acestui termen stă sintagma latină *ad collum* „în jurul gâtului”, alcătuită din prepoziția *ad* „la” și substantivul *collum, i, n* „gât”.

În Evul Mediu, cuvântul *acoladă* desemna ceremonia de acceptare în rândurile cavalerilor, care se făcea printr-o îmbrățișare simbolică și printr-o lovitură ușoară cu latul spadei.

Ulterior, cuvântul și-a lărgit aria semantică de utilizare, achiziționând și sensul figurat „îmbrățișare”, atestat în dicționarele limbii.

Dicționarul limbii române actuale explică termenul *acoladă* drept „semn grafic în formă de arc, orizontal sau vertical, prin care se arată că mai multe cuvinte, formule, portative muzicale etc. sunt legate între ele” – termen utilizat în domeniile matematică, muzică etc., dar și „ceremonie medievală de investire a unui cavaler, constând dintr-o îmbrățișare și o atingere cu latul spadei” – istorie.

Termenul *acoladă* este utilizat, de asemenea, în limbajul scris, de obicei pentru a marca o secvență cu rolul de a întregi un gând, de a oferi o explicație adăugătoare.

Alegorie este un termen-împrumut din limba franceză, format de la latinescul *allegoria, ae, f* „alegorie, inversiune”; un cuvânt de sorginte grecească *allegoria* „vorbire despre altceva”

(< gr. *allos* „altul, diferit” și < gr. *agoreuein* „a vorbi deschis, a vorbi în public”, adică „a vorbi în public într-un alt sens”); ulterior, cuvântul *allegoria* desemnează „limbajul figurat, descrierea unui lucru sub imaginea altuia”.

Așadar, termenul *alegorie* este pus în uz în Antichitatea greacă, fiind folosit pentru a descrie modul în care se pot emite idei abstracte prin intermediul poveștilor sau al metaforelor. Este utilizat pentru prima dată de către filosoful grec Platon în dialogul său *Phaedo*, cu referire la modul în care miturile permit transmiterea

înțelesurilor profunde; în perioada medievală, *alegoria* este o formă populară de exprimare artistică; la sfârșitul secolului al XIV-lea, termenul este utilizat cu sensul „tratate figurativă a unui subiect nementionat sub masca altuia asemănător cu acesta într-un fel”.

Actualmente, *alegoria* este: „un procedeu artistic constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete” – artă; „operă literară sau plastică folosind alegoria (fabulă, parabolă etc.)” – literatură; „compoziție care dă impresia că urmărește desfășurarea unei povestiri imaginare” – muzică.

Almanah. În limba arabă, *al-manakh* însemna „prezicere, calendar”. Varianta latinizată *almanachus*, *i*, *m* are sensul „calendar cu indicații astronomice, meteorologice”. În Germania, se edita *Almanahul de Gotha*, un anuar cu genealogia tuturor suveranilor.

Actualmente, cuvântul *almanah* este un calendar broșurat, care, pe lângă partea strict calendaristică, cuprinde și informații accesibile publicului larg, din diferite domenii ale științei – astronomie, medicină etc.

De asemenea, lexemul *almanah* desemnează „o publicație periodică (de obicei, anuală) cuprinzând articole dintr-un anumit domeniu de activitate” – științe naturale, științe socio-umanistice, științe tehnice, artă etc.

Cvorum este un cuvânt împrumutat din limba franceză *quorum*, preluat din latină (din pronumele latin *quo*) *quorum* „din care”. Termenul este pus în circulație în secolul al XV-lea, cu sensul „judecători de pace, seniori, a căror prezență este necesară pentru a constitui o instanță”, utilizat în jurisprudență. Formula latină *quoram vos* „dintre care” se utiliza în procedura de selectare a numărului de membri într-o ședință de decizie pentru „a cerceta adevărul”, judecătorii fiind numiți judecătorii *cvorumului*. O altă presupusă etimologie a cuvântului ar fi o trunchiere a formulei latine *cvorum maxima pars* „cea mai mare parte din care”.

În anul 1610, cuvântul desemnează „numărul fix de membri ai oricărui organism constituit, a cărui prezență la o anumită întâlnire este necesară pentru a tranzacționa afaceri”.

În limba română, termenul *cvorum* are sensul „număr minim de membri necesar, potrivit legii, pentru ca o adunare să fie valabil constituită sau să poată lua o hotărâre valabilă” – jurisprudență, vocabular specializat. În dreptul societăților comerciale, *cvorumul* este proporția din capitalul deținut de acționarii prezenți sau reprezentanți la o adunare, pentru ca o deliberare să fie valabilă.

Uneori, conceptul *cvorum* este confundat cu „majoritatea”, proporția minimă de voturi favorabile în adoptarea unei decizii.

Termenul **antologie** este un împrumut din limba franceză. Cuvântul latinizat *anthologia*, *ae*, *f* „culegere de flori, colecție” este compus din rădăcinile grecești *anthos* „floare” și *legein* „a alege, a culege”.

În limba română, *antologie* este o „culegere de lucrări reprezentative, alese, semnate de un autor sau de mai mulți autori; florilegiu, crestomație”; sinonimul *florilegiu* face trimitere la sensul primar al cuvântului, adică „flori alese” sau o culegere de lucrări alese, semnate de unul sau de mai mulți autori, selectate dintr-o operă sau din mai multe studii literare, filosofice sau muzicale.

Curriculum vitae. Termenul sintagmatic *drumul vieții* s-a format în baza expresiei latine *curriculum vitae* „drum al vieții, curs al vieții”, termen preluat în limba română cu sensul „scurtă autobiografie (scrisă) care cuprinde date referitoare la studii, pregătirea profesională, carieră și situația familială”.

Actualmente, expresia *curriculum vitae* = autobiografie (variantele abreviate – CV) denumește documentul necesar a fi completat de către persoane, care solicită o înscriere la o instituție de învățământ superior sau angajarea în câmpul muncii.

Sintagma-metaforă *drumul vieții* este utilizată în comunicarea uzuală. Prin transfer semantic, expresia semnifică călătoria pe care o face o persoană de-a lungul anilor trăiți.

Chintesență este un termen împrumutat din limba franceză *quintessence*, format în baza expresiei latine *quinta essentia* „a cincea esență”, „a cincea substanță”.

În filosofia antică greacă, se considera că lumea este alcătuită din patru elemente fundamentale: pământ, apă, aer și foc. Astfel, *quinta essentia* reprezenta substanța superioară divină, prezentă doar în ceruri. Acest concept a fost preluat de către alchimiști (Evul Mediu), care au încercat să găsească și să producă această substanță.

Din perspectivă istorică, sensurile termenului variază: „substanță rară, superioară și purificată, considerată a fi esența sau esențialul ce rămâne după îndepărtarea impurităților” – chimie; „ceea ce reprezintă esența sau aspectul cel mai important al unei idei, lucruri sau fenomene” – conceptologie, filosofie; „persoană sau lucru care este considerat a fi reprezentativ pentru un grup sau o categorie” – sociologie; „ceva considerat a fi esențial sau fundamental” – vocabular general.

Actualmente, lexemul *chintesență* înseamnă „esența cea mai pură și mai concentrată a unei substanțe, a unui lucru, a unei doctrine” – filosofie; „formă ipotetică de energie postulată pentru a explica observațiile asupra universului în cadrul expansiunii accelerate” – cosmologie.

Concluzii. Analogia și asocierea dintre diverse categorii conceptuale stau la baza metaforelor terminologice. Nomenațiile metaforice se ajustează la sistemul metaforic și, concomitent, impun propriul sistem axat pe modele metaforice conceptuale, oferind termenilor capacitate funcțională. Termenii-metaforă sunt unități terminologice autonome, care aduc cunoștințe suplimentare despre „lucrurile” specializate (domeniale) și asigură comunicarea specializată intra- și interdomenială. Supuși procesului de demetaforizare, metafora pe care o conțin este, parțial sau totalmente, neutralizată, iar sugestia metaforică, preluată din limba de origine (greacă sau latină) este estompată.

Referințe bibliografice:

BECHTEL, William. *Language and Mind: A Defence of Linguistic Idealism*. Routledge: Ediția Hardcover, 2017.

CANTEMIR, Dimitrie. *Istoria Ieroglifică*. București-Chișinău, Editura Litera International, 1991 [online]. Disponibil: <http://lțcaracuseniivechi.educ.md/wp-content/uploads/sites/412/2017/11/cantemir-dimitrie-istoria-ieroglifica1-carte.pdf> [citată 21.02.2023].

DAUZAT, Albert. *Dictionnaire étymologique de la langue française*. Paris: Librairie Larousse, 1938.

DVORETSKIY, Iosif. *Latinsko-russkiy slovar'*. Moskva: Izdatel'stvo Russkiy yazyk, 1976.

LAKOFF George, JOHNSON, Mark. *Metaphors We Live By*. Chicago: Ediția Paperback, University of Chicago Press, 2003.

TOMA, Elena. Sur la formation de la terminologie médicale-biologique en roumain (XVIII – XIXe siècles). În: *Rumänistik in der Diskussion*, Günter Narr Verlag Tübingen. 1986, p. 116-128.

Surse online:

Dicționarul explicativ al limbii române. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/> [citată 21.02.2023].

Merriam Webster's Dictionary. Disponibil: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/> [citată 31.03.2023].

Oxford Learner's Dictionaries. Disponibil: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/ [citată 01.04.2023].

The Free Dictionary. Disponibil: <https://www.thefreedictionary.com/> [citată 03.03.2023]

ORTOLANG. *Plateforme d'outils et de ressources linguistiques pour un traitement optimisé de la langue française*. Disponibil: <https://www.cnrtl.fr/etymologie/> [citată 26.03.2023].

Этимологический онлайн-словарь русского языка Шанского Н.М. Disponibil: <https://lexicography.online/etymology/shansky/> [citată 03.03.2023].

Notă: Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu” al USM.